

ADAM MIARA

Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży

**REGIONALNE SPECJALIZACJE
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
– PRZYKŁAD BUDOWANIA SPECJALIZACJI
POLSKICH REGIONÓW**

Abstract: Regional Specializations of Podlaskie Voivodeship – an Example of Building the Specialization of Polish Regions. Regional development depends on a variety of factors, both internal and external. The individual factors accumulate and lead to economic growth. It is primarily dependent on the traders, especially competitive in internal and international markets. Increase of competitiveness and innovativeness of the economy is largely conditioned by the work of research and development. In the new EU financial perspective for years 2014-2015, the funding of R+D (research & development) is conditioned according to planned research compatibility with regional intelligent specializations. This article presents foundations of regional intelligent specializations in the context of regional development.

Keywords: Region, research and development, smart specializations.

Wstęp

Regionalne inteligentne specjalizacje to relatywnie nowe podejście unijnej polityki wobec regionów, której założenia pojawiały się w dokumencie *Europa 2020* będącym następcą Strategii Lizbońskiej. Regionalne inteligentne specjalizacje (strategie RIS3) to programy rozwoju gospodarczego, w którym podstawą jest wykorzystanie mocnych stron regionu, jego przewagi konkurencyjnej i potencjału rozwojowego. RIS3 koncentrują się na wyselekcjonowanych i dopasowanych do uwarunkowań regionalnych priorytetowych obszarach rozwojowych, umożliwiając tym samym osiągnięcie przewagi konkurencyjnej w danej dziedzinie. Strategia inteligentnej specjalizacji powinna być oparta na endogenicznych zasobach regionów (technologicznym, naukowym i ekonomicznym). Proces określenia potencjału rozwojowego regionów oparty jest na podejściu otwartym na zmiany, a opracowane specjalizacje należy traktować jako narzędzie przystosowane do bieżących uwarunkowań społeczno-gospodarczych. Dობór inteligentnych specjalizacji nie może być przypadkowy, dlatego do ich wyłonienia

powoływane są zespoły eksperckie, które odpowiadają za wyłonienie kluczowych branż, kompetencji czy technologii, które stanowiąc będą o przyszłym rozwoju poszczególnych regionów. Dlatego też główną częścią opracowania jest przedstawienie przebiegu procesu wyłaniania inteligentnych specjalizacji woj. podlaskiego wraz z opisem w odniesieniu do ich endogenicznego, który przekłada się na budowanie specjalizacji regionu. Celem pracy jest ukazanie koncepcji regionalnych specjalizacji woj. podlaskiego jako przykładu budowania specjalizacji regionalnej.

1. Podstawy teoretyczne oraz koncepcja inteligentnych specjalizacji

Idea inteligentnej specjalizacji, choć jest relatywnie nowym instrumentem w polityce spójności, to bazuje na teoriach obecnych od wielu lat w dorobku myśli ekonomicznej. Nawiązują one do teoretycznych podstaw rozwoju i specjalizacji regionalnej, zwłaszcza o charakterze endogenicznym, a także polityki naukowej, innowacyjnej i przemysłowej, m.in. do koncepcji [szerzej w: Kardas 2011, s. 122; Sztorc *Inteligentna...*; *Guide...* 2012; Kowalski 2013, s. 50-73]:

- produktu podstawowego, według której drogą do rozwoju regionalnego jest specjalizacja produkcyjna towarów najbardziej konkurencyjnych na rynkach zewnętrznych;
- elastycznej produkcji, zgodnie z którą system oparty na MŚP, mogących łatwo zmieniać produkcję i dostosowywać ją do warunków rynkowych, pozwala osiągnąć specjalizacją ułatwiającą znalezienie niszy rynkowej w gospodarce globalnej;
- dystryktu przemysłowego A. Marshalla, czyli obszaru, na którym koncentrują swoją lokalizację wyspecjalizowane zakłady przemysłowe;
- diamentu przewag konkurencyjnych (pięciu sił) i koncepcji klastra M. Portera,
- biegunów wzrostu F. Perroux,
- bazy ekonomicznej H. Hoyta,
- nowych teorii: wzrostu, ekonomii instytucjonalnej i geografii ekonomicznej.

Uwzględnienie powyższych koncepcji w dokumentach strategicznych UE nadało im szczególną rangę i aktualność. Do wdrożenia koncepcji inteligentnej specjalizacji w poszczególnych regionach, Komisję Europejską skłoniły opinie ekspertów bazujących na wymienionych teoriach ukierunkowanych terytorialnie oraz oceny skuteczności wcześniejszych krajowych i regionalnych strategii innowacji [*Guide...* 2012, s. 25]. Ich rezultaty potwierdziły, że takie podejście jest możliwe, lecz wymaga wprowadzenia wielu istotnych zmian [*Podejście...* 2012, s. 12]. Nad przygotowaniem koncepcji inteligentnej specjalizacji pracowała grupa pod kierunkiem unijnego Komisarza ds. Badań J. Potočnik, oraz D. Foray`a – zwolennika koncepcji inteligentnej specjalizacji. Ich zadaniem było zidentyfikowanie przyczyn, które obniżają poziom konkurencyj-

ności Europy na arenie międzynarodowej, ze szczególnym uwzględnieniem badań i innowacji. Najważniejsze założenia tej koncepcji to [Kardas 2011, s. 127]:

- Wdrożenie inteligentnej specjalizacji wymaga utworzenia odpowiednio dużego obszaru badań i innowacji, który spowoduje rywalizację między wieloma konkurentami. Będzie to umożliwiało wykorzystanie efektów: skali, zakresu i rozprzestrzeniania się.
- Konkurencja europejskich państw i regionów w tych samych dziedzinach nauki czy obszarach gospodarki nie zapewni oczekiwanych rezultatów ze względu na brak efektów skali czy uzyskania odpowiedniej masy krytycznej.
- Istotę koncepcji inteligentnej specjalizacji określają tzw. technologie ogólnego zastosowania (*General Purpose Technologies*, GTPs). Technologie te charakteryzuje to, że są powszechnie stosowane w wielu obszarach ludzkiej aktywności.
- Implementacja inteligentnych specjalizacji powinna polegać na „przedsiębiorczym” procesie uczenia się, który będzie wskazywał dziedziny nauki i technologii, w jakich dany region lub państwo może być liderem w skali europejskiej i światowej. Głównymi aktorami tego procesu powinni być przedsiębiorcy, a administracja publiczna powinna zapewnić odpowiednie wsparcie.

Powyższe założenia mają przyczyniać się do transformacji gospodarki regionalnej przez jej unowocześnianie, przekształcanie strukturalne, zróżnicowanie produktów i usług oraz tworzenie innowacyjnych rozwiązań społeczno-gospodarczych, również wspierających transformację w kierunku gospodarki efektywnie wykorzystującej zasoby, w tym surowce naturalne [Krajowa... 2014, s. 2].

Pojęcie *inteligentna specjalizacja* obejmuje nową generację polityki badawczej i innowacyjnej. Jest to proces transformacji gospodarczej przez przedsiębiorcze odkrywanie [Foray 2011, s. 1] i jest narzędziem w zakresie polityki innowacyjności służącym do określenia i budowania obecnego i przyszłego miejsca (pozycji) regionu lub państwa w gospodarce opartej na wiedzy, [David *et al.* 2007, s. 1] która powinna [National... 2013, s. 2]:

- ukierunkować inwestycje na kluczowe wyzwania i potrzeby w celu zapewnienia rozwoju opartego na wiedzy,
- wykorzystywać mocne strony, przewagi konkurencyjne i potencjał doskonałości każdego kraju,
- wspierać wszystkie formy innowacji,
- aktywnie zaangażować partnerów we współtworzenie strategii,
- analizować fakty/dane oraz wprowadzić system monitoringu i bieżącej oceny.

Opracowanie strategii inteligentnej specjalizacji jest bardzo istotne z punktu widzenia regionu. Pomaga określić branże, które mogą być „motorem napędowym” lokalnej gospodarki. Strategia ta znacznie różni się od innych dokumentów strategicznych. Różnice te są następujące [Panorama... 2012, s. 24]:

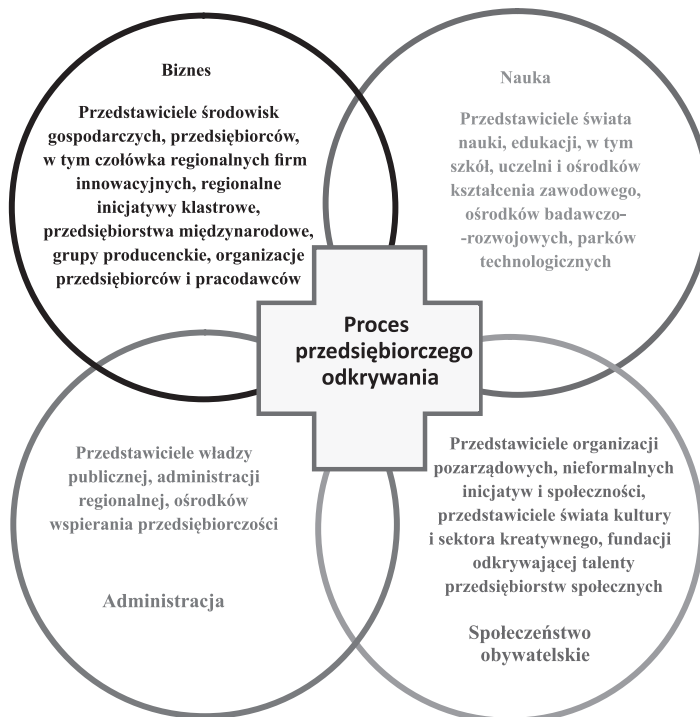
- Jest oparta na faktach – w jej ramach uwzględnia się nie tylko typowe problemy badawcze i kwestie kwalifikacji, ale także wszystkie dostępne zasoby, tzn. loka-

lizację geograficzną, strukturę populacji, klimat, zasoby naturalne oraz kwestie związane z popytem, np. potrzeby społeczne, potencjalnych klientów, innowacje w sektorze publicznym. Pobudza kraj lub region do angażowania jego specyficznej lokalnej wiedzy specjalistycznej i zdolności produkcyjnych w nowe łączone przedsięwzięcia i innowacje.

- Inteligentna specjalizacja nie ma na celu typowania zwycięskich sektorów lub technologii. Jej zadaniem jest stymulowanie ich wzajemnego wspomagania. W przypadku niektórych regionów tworzenie klastrów może zapewnić punkt wyjścia do kształtowania powiązań międzysektorowych i rozpowszechniania wiedzy zarówno w ramach regionu, jak i między różnymi regionami.

2. Proces wylaniania inteligentnych specjalizacji woj. podlaskiego

Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej każdy region powinien posiadać opracowane inteligentne specjalizacje, które są warunkiem do uruchomienia środków na badania, rozwój i innowacje. Zgodnie z założeniami strategia powinna określać priorytety dla wydatkowania środków w tym zakresie.

Ryc. 1. Idea poczwórnej helisy

Źródło: [Plan ... 2015 , s. 17].

W woj. podlaskim przyjęto oddolny proces definiowania inteligentnych specjalizacji, tzw. przedsiębiorcze odkrywanie. W procesie uczestniczyło kilkaset osób, w tym władze samorządu województwa, eksperci wspólnie z podmiotami lokalnych innowacji, takimi jak przedstawiciele środowisk gospodarczych, świata nauki, administracji publicznej oraz społeczeństwa i użytkowników, według idei poczwórnej helisy (ryc. 1).

Na początku prac nad wyłonieniem inteligentnych specjalizacji województwa Urząd Marszałkowski powołał Grupę Roboczą ds. specjalizacji regionalnej gospodarki, jako ciało koordynujące, opiniujące i doradcze w pracach na planem. Grupa Robocza nadzorowała cały proces, który zasadniczo składał się z dwóch etapów. W pierwszym dokonano diagnozy stanu obecnego, która [Plan... 2015, s. 16]:

- rozwijała zagadnienia poruszane w strategii rozwoju województwa o elementy związane z innowacjami;
- koncentrowała się na zagadnieniach relacji biznes-nauka-otoczenie-administracja w kontekście innowacyjności;
- uwzględniała uwagi eksperta KE, wyrażone w dokumencie *Assessment of the perspectives of Podlaskie*;
- zakończona została analizą SWOT w kontekście inteligentnych specjalizacji.

Diagnoza stanowiła punkt wyjścia do przeprowadzenia warsztatów z interesariuszami inteligentnych specjalizacji, które odbyły się w dwóch turach. W pierwszej pracowano w następujących grupach tematycznych [Plan... 2015, s. 16]:

- zdrowie, ekorozwój,
- sektor kreatywny i innowacje społeczne,
- eksporterzy i inwestorzy zorientowani na rynek wschodni,
- liderzy innowacji.

Druga tura była prowadzona w czterech odmiennych grupach instytucjonalnych [Plan... 2015, s. 16]:

- gospodarka (łącznie 4 warsztaty);
- nauka i szkolnictwo;
- instytucje otoczenia biznesu i organizacje pozarządowe,
- administracja i jednostki państwowe.

W trakcie omawianego procesu Grupa Robocza spotykała się kilkakrotnie omawiając kolejne zagadnienia związane z pracami nad wyborem inteligentnych specjalizacji, a także w celu podsumowania wyników konsultacji. Końcowym efektem procesu było wyłonienie inteligentnych specjalizacji woj. podlaskiego.

Choć ogólne założenia inteligentnych specjalizacji są wspólne dla wszystkich regionów, to proces ich wyłaniania przebiegał w różny sposób. W woj. łódzkim przebiegał w trzech etapach [Regionalna... 2015, s. 47]:

1. Identyfikacja branż występujących w regionie.
2. Ocena potencjału zidentyfikowanych branż.
3. Wskazanie specjalizacji regionu.

W pracach nie uczestniczyli przedsiębiorcy. Zostały zorganizowane tylko dwa panele ekspertów po pierwszym i trzecim etapie.

Zupełnie inne podejście zastosowało woj. pomorskie. Wybór specjalizacji nastąpił w sześciu krokach [<http://drg.pomorskie.eu/o-inteligentnych-specjalizacjach>]:

1. Przegląd i uzupełnienie analiz dotyczących gospodarczego profilu regionu w celu sprecyzowania jego specyficznych (endogenicznych) zasobów, przewag i barier rozwoju.
2. Przedstawienie wstępnych koncepcji wielowymiarowych działań prowadzących do wzmocnienia ich potencjału i poprawy pozycji konkurencyjnej.
3. Prezentacja zgłoszonych wstępnych koncepcji oraz ich omówienie.
4. Przedstawienie całościowych koncepcji działań na rzecz rozwoju danej specjalizacji przez przedstawicieli środowisk (partnerstw) przygotowujących wstępne koncepcje.
5. Zarząd Województwa Podlaskiego podjął negocjacje ze środowiskami (partnerstwami), które zaprezentowały najwyżej ocenione całościowe koncepcje.
6. Zawarcie Porozumień na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu między ww. partnerstwami a Zarządem Województwa Łódzkiego.

3. Inteligentne specjalizacje woj. podlaskiego

Przedstawiony pokrótce proces wyłonił inteligentne specjalizacje woj. podlaskiego, których idea podkreśla rolę rozwoju opartego na pracach badawczo-rozwojowych i innowacyjności, wykorzystującej endogeniczne czynniki przewag konkurencyjnych dla szybkiego i wszechstronnego rozwoju gospodarki. Ten szybki rozwój jest warunkowany oparciem na wiedzy, w której rzeczywiste bogactwo – rozumiane jako efektywność gospodarowania, konkurencyjność gospodarki i nowe miejsca pracy – pochodzi nie tylko z produkcji dóbr materialnych, ale też z wytwarzania, transferu i wykorzystania wiedzy [*Komunikat...* 2003, s. 3]. Aby pozyskać tę nową wiedzę, niezbędne jest prowadzenie działań badawczo-rozwojowych (B+R), co przekłada się na wzrost innowacyjności gospodarki. Jednak nakłady na badania są ciągle w Polsce za małe, dlatego kwestia ich zwiększenia została zawarta w oficjalnej *Strategii Europa 2020*, będącej kontynuacją Strategii Lizbońskiej. Cele strategiczne UE przekładają się na cele krajowe – dla Polski jest to osiągnięcie łącznych nakładów na badania i rozwój rządu 1,7% PKB w 2020 r. W okresie powojennym nigdy nie osiągnięto takiego poziomu w Polsce.

Zidentyfikowanie inteligentnych specjalizacji pozwoli przede wszystkim na stymulowanie rozwoju organizacji na bazie innowacji, stanowiących przewagi konkurencyjne. Nie jest to proces odgórny, lecz efekt pogłębionych analiz w zakresie potencjału endogenicznego oraz współpracy z partnerami społeczno-gospodarczymi. Mają one przyczyniać się do transformacji przedsiębiorstw i gospodarki przez jej unowocześ-

nianie i zróżnicowanie produktów i usług przez efektywne finansowanie inwestycji w tych dziedzinach, które przyniosą rzeczywiste efekty gospodarcze.

Tabela 1

Inteligentne specjalizacje woj. podlaskiego

Grupa IS	Sektory gospodarki	Priorytetowe działania B+R+I
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">1. Rdzeń specjalizacji „Innowacje w obszarach, w których już dzisiaj województwo posiada ponadprzeciętny potencjał”</p>	<p>1.1. Przemysł rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości</p> <p><i>(wyznaczone głównie ze względu na wysokie LQzatr)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • wydajne, precyzyjne rolnictwo • przemysł spożywczy, w szczególności produkcja i przetwórstwo mleka • żywność wysokiej jakości, żywność tradycyjna • logistyka, dystrybucja, robotyka i TIK na potrzeby sektora rolno-spożywczego • inne powiązane
	<p>1.2. Przemysł metalowo-maszynowy, szklany i sektory powiązane łańcuchem wartości</p> <p><i>(wyznaczone głównie ze względu na wysokie LQzatr)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • przetwórstwo metali • produkcja maszyn i urządzeń, w szczególności maszyn na potrzeby rolnictwa, przemysłu spożywczego i leśnictwa • produkcja statków i łodzi z wykorzystaniem nowoczesnych materiałów, konstrukcji i oprzyrządowania • robotyka, TIK na potrzeby sektora • inne powiązane
	<p>1.3. Sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości</p> <p><i>(wyznaczone głównie ze względu na wysoki potencjał naukowo-badawczy)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • diagnostyka chorób cywilizacyjnych • genetyka i biologia molekularna • wytwarzanie produktów leczniczych • nowoczesne metody terapii, w tym leczenia bezpłodności • technologie inżynierii medycznej, biotechnologia/ bioinformatyka, TIK w medycynie • medycyna regeneracyjna, srebrna gospodarka, rehabilitacja, fizykoterapia, turystyka zdrowotna • implanty medyczne • inne powiązane
	<p>1.4. Ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości</p> <p><i>(wyznaczone głównie ze względu na ogólną charakterystykę regionu)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • ekoinnowacje • ekorozwój (np. inżynieria ekologiczna, badania nad bioróżnorodnością, ekoturystyka) • rolnictwo i przetwórstwo ekologiczne • zrównoważone pozyskiwanie i przetwarzanie drewna oraz innych surowców • OZE w modelu rozproszonym, produkcja urządzeń do wytwarzania energii z OZE • budownictwo ekologiczne, zasobo- i energooszczędne, produkcja domów modułowych, produkcja na potrzeby budownictwa • inne powiązane, w tym TIK na rzecz ekologii

Grupa IS	Sektory gospodarki	Priorytetowe działania B+R+I
2. Specjalizacje wschodzące „Innowacje w sektorach o dużym potencjale wzrostu”	2.1. Sektory objęte Krajowymi Inteligentnymi Specjalizacjami, nieuwzględnione w rdzeniu regionalnych IS, a także pozostałe sektory wykazujące regionalny wzrost zatrudnienia znacznie przewyższający dynamikę krajową	<ul style="list-style-type: none"> • priorytety wyznaczone w KIS, niepokrywające się z rdzeniem regionalnych IS • priorytety uwarunkowane potrzebami innych sektorów/nisz rynkowych o wysokiej regionalnej dynamice wzrostu (znacznie wyższej od dynamiki krajowej) • inne powiązane
3. Pozostałe	3.1. Wszystkie sektory poza rdzeniem i specjalizacjami wschodzącymi	<ul style="list-style-type: none"> • dowolne przy wykazaniu korzyści gospodarczych w regionie

Źródło: [Plan... 2015, s. 17].

Inteligentne specjalizacje woj. podlaskiego (tab. 1) zostały podzielone na trzy grupy. **Pierwsza to tzw. rdzeń specjalizacji**, czyli innowacje w obszarach, w których już dziś województwo posiada ponadprzeciętny potencjał. Są to: przemysł rolno-spożywczy i sektory powiązane łańcuchem wartości, przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane łańcuchem wartości, sektor medyczny, nauki o życiu i sektory powiązane łańcuchem wartości, ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane łańcuchem wartości.

Sektory gospodarki nie są definiowane przez grupy PKD, aby nie pominąć istotnych działalności tworzących rzeczywiste powiązania gospodarcze, nieodzwierciedlone w klasyfikacji administracyjnej i statystycznej. Oznacza to, że każdy przedsiębiorca – niezależnie od branży, który będzie miał pomysł na projekt badawczy współrealizowany z sektorem B+R, którego efekty będą wspierały łańcuch wartości naszych „rdzeniowych” kompetencji – będzie mógł ubiegać się o środki na B+R. Innowacje te zostały wybrane głównie ze względu na wysokie zatrudnienie w branży, wysoki potencjał naukowo-badawczy oraz ze względu na ogólną charakterystykę regionu. Województwo podlaskie ma wszelkie atuty, aby np. produkcja żywności, produkcja maszyn rolniczych i leśnych, urządzeń mechanicznych, czy statków i łodzi, mogły w większym stopniu budować przewagi konkurencyjne na bazie innowacji. Jednak nie bez przyczyny na pierwszym miejscu w rdzeniu specjalizacji znajduje się przemysł rolno-spożywczy w którym działa 10,58% wszystkich firm przemysłowych w woj. podlaskim [Bank...]. Odpowiada on za ponad połowę wartości sprzedanej przemysłu. W 2013 r. wartość produkcji sprzedanej w woj. podlaskim wyniosła 10,9 mld zł. Odpowiadało to 58,9% produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w tym województwie. W stosunku do sprzedaży przemysłu ogółem, wartość produkcji sprzedanej sektora rolno-spożywczego w woj. podlaskim wyniosła 55%. [Rocznik... 2014].

Druga grupa inteligentnych specjalizacji to uzupełnienie rdzenia przez te działalności gospodarcze, które wykazują dynamikę wzrostu na tyle obiecującą, że można nazwać je specjalizacjami wschodzącymi. Należą one do krajowych inteligentnych specjalizacji określonych w ramach następujących działów: zdrowe społeczeństwo, biogospodarka rolno-spożywcza, leśno-drzewna i środowiskowa, zrównoważona energetyka, surowce naturalne i gospodarka odpadami, innowacyjne technologie i procesy przemysłowe. Dokładne zestawienie w tab. 2.

Tabela 2

Krajowe Inteligentne Specjalizacje

Zdrowe społeczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> • Technologie inżynierii medycznej, w tym biotechnologie medyczne. • Diagnostyka i terapia chorób cywilizacyjnych oraz w medycynie spersonalizowanej. • Wytwarzanie produktów leczniczych.
Biogospodarka rolno-spożywcza, leśno-drzewna i środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> • Innowacyjne technologie, procesy i produkty sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego. • Zdrowa żywność (o wysokiej jakości i ekologiczności produkcji). • Biotechnologiczne procesy i produkty chemii specjalistycznej oraz inżynierii środowiska.
Zrównoważona energetyka	<ul style="list-style-type: none"> • Wysokosprawne, niskoemisyjne i zintegrowane układy wytwarzania, magazynowania, przesyłu i dystrybucji energii. • Inteligentne i energooszczędne budownictwo. • Rozwiązania transportowe przyjazne środowisku.
Surowce naturalne i gospodarka odpadami	<ul style="list-style-type: none"> • Nowoczesne technologie pozyskiwania, przetwórstwa i wykorzystania surowców naturalnych oraz wytwarzanie ich substytutów. • Minimalizacja wytwarzania odpadów, w tym niezdatnych do przetworzenia oraz wykorzystanie materiałowe i energetyczne odpadów (recykling i inne metody odzysku). • Innowacyjne technologie przetwarzania i odzyskiwania wody oraz zmniejszające jej zużycie.
Innowacyjne technologie i procesy przemysłowe (w ujęciu horyzontalnym)	<ul style="list-style-type: none"> • Wielofunkcyjne materiały i kompozyty o zaawansowanych właściwościach, w tym nanoprocesy i nanoproducty. • Sensory (w tym biosensory) i inteligentne sieci sensorowe. • Inteligentne sieci i technologie geoinformacyjne. • Elektronika oparta na polimerach przewodzących. • Automatyzacja i robotyka procesów technologicznych. • Optoelektroniczne systemy i materiały. • Inteligentne technologie kreatywne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Krajowa... 2014].

Uwzględnienie w ramach regionalnych, krajowych inteligentnych specjalizacji wynikało z konieczności koncentracji wsparcia na obszary, których rozwój przyczyni się do wzrostu innowacyjności i poprawy konkurencyjności.

Ostatnią trzecią grupą są inteligentne specjalizacje obejmujące sektory poza rdzeniem i specjalizacjami wschodzącymi – dowolne przy wykazaniu korzyści gospodarczych w regionie. Do korzyści tych należy zaliczyć m.in. wzrost zatrudnienia, wzrost eksportu, czy wzrost innowacyjności sektora.

Z przedstawionych powyżej inteligentnych specjalizacji woj. podlaskiego wynika, że region Podlasia skupił się, jak pozostałe regiony, na wykorzystaniu potencjału endogenicznego, ale też postawił na bardzo szeroki zakres specjalizacji. Endogeniczny charakter wyróżnia się głównie w trzonie specjalizacji, który jest w dużej części związany z rozwojem branży rolno-spożywczej, która jest podstawą gospodarki woj. podlaskiego. Szeroki zakres inteligentnych specjalizacji województwa widać natomiast w specjalizacjach wschodzących, do których zaliczono wszystkie krajowe inteligentne specjalizacje oraz w grupie pozostałych, do których zaliczono wszystkie pozostałe branże nie mieszczące się ani w trzonie specjalizacji, ani w specjalizacjach wschodzących. Szerokie podejście widać również w zapisie zawartym w trzonie specjalizacji regionu podlaskiego, gdzie do każdej specjalizacji dodane jest: „i sektory powiązane łańcuchem wartości”. Przez *łańcuch wartości* rozumiemy relacje między wszystkimi zasobami każdej firmy i procesami zachodzącymi zarówno wewnątrz firmy, jak i w ramach jej relacji z kooperantami i rynkiem. Od projektu do sprzedaży produktu lub usługi realizowane są tysiące procesów. Najważniejsze, aby firmy wiedziały, które z nich chcą poprawić przez innowacyjne rozwiązania. [Plan... 2015, s. 5] Przykładem może być drukarnia, która produkuje opakowania dla branży spożywczej, przez co można ją zaliczyć do trzonu inteligentnych specjalizacji przez łańcuch wartości z branżą rolno-spożywczą. Innym przykładem może być firma informatyczna, która produkuje oprogramowanie dla mleczarni, dzięki czemu można ją powiązać łańcuchem wartości z branżą rolno-spożywczą.

Powód dla takiego sposobu określenia inteligentnych specjalizacji w woj. podlaskim jest dość oczywisty. Poziom nakładów na B+R jest jednym z najniższych w Polsce i wynosi 171,08 zł. na osobę. [Działalność... 2014, s. 4] Biorąc pod uwagę, że zaliczenie tematu badawczego do inteligentnych specjalizacji regionu będzie warunkowało przyznanie środków unijnych na badania, grupa robocza odpowiedzialna za przygotowanie dokumentu doszła do wniosku, że przy tak niskich nakładach na naukę nie można pozwolić na ograniczanie dostępu do środków publicznych na rozwój innowacyjności żadnej firmie. Każda inicjatywa jest cenna biorąc pod uwagę ewentualne korzyści dla regionu.

Czy jest to dobry kierunek rozwoju gospodarki regionu czas pokaże. Istnieje niebezpieczeństwo, że zamiast wzrostu innowacyjności, środki finansowe rozmyją się wśród wielu mało istotnych projektów. Według założeń inteligentne specjalizacje mają być drogowskazem dla przedsiębiorstw w obszarze prowadzonych badań i określeniu najważniejszych obszarów, które mają zapewnić im rozwój na rynku międzynarodowym. W przypadku woj. podlaskiego każde przedsiębiorstwo może być zaliczone do branż określonych jako inteligentne specjalizacje. Powoduje to, że założenia inteli-

gentnych specjalizacji nie będą zrealizowane. Zamiast finansować rozwój wybranych gałęzi przemysłu, które mogą być podstawą szybkiego rozwoju ekonomicznego i społecznego, będą finansowane badania dotyczące wszystkich gałęzi bez względu na ich potencjał endogeniczny.

Zakończenie

Wzrost konkurencyjności i innowacyjności podmiotów gospodarczych jest w dużej mierze warunkowany pracami badawczo-rozwojowymi. W nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, finansowanie prac B+R warunkowane jest zgodnością planowanych badań z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami. Niestety założeniem inteligentnych specjalizacji jest rozwijanie tylko niektórych gałęzi przemysłu, co niewątpliwie stanowi zagrożenie dla części organizacji, których działalność nie wpisuje się w inteligentne specjalizacje. W woj. podlaskim Grupa Robocza odpowiedzialna za opracowanie specjalizacji regionu zdecydowała się pójść trochę inną drogą i nie ograniczać ich, do wąskiego zakresu tematycznego. Dokładny opis specjalizacji pokazuje nam, że tak naprawdę każda firma może być zaliczona do branż określonych jako inteligentne specjalizacje, co z punktu widzenia przedsiębiorstw jest szansą, gdyż będą mogli uzyskać finansowanie ze środków nowej perspektywy finansowej na prace badawczo-rozwojowe będące podstawą wzrostu innowacyjności i konkurencyjności.

Literatura

Bank Danych Lokalnych, [dostęp 01.09.2015].

David P., Foray D., Hall B., 2007, *Smart Specialisation. The Concept*. „Knowledge Economists Policy”, t. 9, s. 1.: [http://ec.europa.eu/investinresearch/pdf/download_en/kfg_policy_brief_no9.pdf].

Działalność badawcza i rozwojowa w Polsce w 2013 r., GUS, Warszawa, listopad, 2014.

Foray D., David P. A., Bronwyn H., *Smart Specialization, from Academic Idea to Political Instrument, the Surprising Career of a Concept and the Difficulties Involved in Its Implementation*, [http://infoscience.epfl.ch/record/170252/files/MTEI-WP-2011-001-Foray_David_Hall.pdf].

Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS 3), Smart Specialization Platform S3, 2012, [<http://www.s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3pguide>]. tłumaczenie: Przewodnik Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS 3), Luksemburg, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, kwiecień 2013 (oficjalnie obowiązuje wersja angielska) [data dostępu: 26.04.2013], s. 14.

- Kardas M., 2011, *Inteligentna specjalizacja – (nowa) koncepcja polityki innowacyjnej*. „Optimum. Studia Ekonomiczne”, nr 2.
- Komunikat Komisji Europejskiej dla Rady Europy, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Społeczno-Ekonomicznego w sprawie polityki innowacyjnej*, Bruksela, 11 marca, 2003.
- Kowalski M. A., 2013, *Znaczenie klastrów dla innowacyjności gospodarki w Polsce*. SGH, Warszawa.
- Krajowa inteligentna specjalizacja (KIS)*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, 2014.
- National/Regional Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3)*, 2013, [dostępny: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>].
- Panorama Inforegio, dodatek specjalny, Inteligentna specjalizacja – Czynniki stymulujący przyszły rozwój gospodarczy Europy*, 2012, Komisja Europejska.
- Plan rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego na lata 2015–2020+*, 2015, s. 5.
- Podejście wynikowe. Dostrajanie polityki spójności*, „Panorama Inforegio” 2012, nr 41, Dodatek specjalny – przyszłość dotycząca polityki spójności.
- Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030*, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Łódź, 2015.
- Rocznik statystyczny przemysłu*. GUS, Warszawa, 2014.
- Sztorc E., *Inteligentna specjalizacja – nowe wyzwanie dla regionów*, [http://www.regioportal.pl/pl28/teksty2339/inteligentna_specjalizacja_8211_nowe_wyzwanie_dla_regionow, data dostępu: 25.05.2012].
- [<http://drg.pomorskie.eu/o-inteligentnych-specjalizacjach>, data dostępu: 09.05.2016].